

Jezuïeten

nr. 63 | herfst 2020

Afgiftekantoor 3000 Leuven 1 *Erkenningsnummer P004583

Colofon

Jezuieten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis.
Giften zijn altijd welkom.
Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen
vzw Sint-Jan Berchmansseminarie
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
IBAN: BE02 4352 0547 1140
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuieten*

Redactie:

Karin Benoist, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ,
en Jan Stuyt SJ.

Adres voor Nederland:
Karin Benoist
Beulingstraat 11
1017 BA Amsterdam
platform.ignatiaansespiritualiteit@jesuits.
net
tel. 020-679 82 07

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri SJ
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
walter.fabri@jesuits.net
tel. 02.20 50 158

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
platform.ignatiaansespiritualiteit@jesuits.
net

Voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

ISSN 0167-2967

Verantwoordelijk uitgever:

Bart van Emmerik SJ
Prinsstraat 17
2000 Antwerpen
België

Op de voorpagina:

**Paus Franciscus tijdens
de afsluitende mis op
zondag 27 oktober 2019
(Bisschoppensynode over het
Pan-Amazonegebied in Rome).**

FOTO: ©VATICANNEWS.VA

VOORWOORD

Na een zomervakantie in eigen huis, stad, land of toch iets verder weg, pakken we vol goede moed onze werkzaamheden en studie weer op. Hoe vergaat het de studenten en zij die werkzaam zijn in het onderwijs? Anne-Sophie De Decker, directeur van het Sint-Jan Berchmanscollege in Brussel, en Ward Biemans SJ delen met u hun ervaringen.

Theo Bouten werkt weliswaar achter de schermen, maar heeft een uitermate belangrijke taak als het welzijn van (oudere) jezuïeten meer aandacht en zorg vraagt. Walter Fabri SJ sprak met hem.

Met de exhortatie *Querida Amazonia* voegt paus Franciscus een eigen reflectie toe aan het slotdocument van de bisschoppensynode, die vorig jaar oktober in Rome plaatsvond.

In Leuven is een nieuw huis in gebruik genomen, dat de naam Pierre Favre draagt. In de korte berichten blijft u op de hoogte van het reilen en zeilen van dit huis en de andere huizen. In Antwerpen bevindt zich onder andere het regionale bestuur van de Europese Lage Landen (ELC) van de Sociëteit, maar wist u dat de jezuïeten al veel langer in Antwerpen verblijven?

In mei overleed pater Adolfo Nicolás SJ. Van 2008 tot 2016 was pater Adolfo de 30ste algemeen overste van de Sociëteit van Jezus. Bij zijn in memoriam leest u het gebed van zijn hand. Wij gedenken pater Lambert van den Heuvel SJ, mevrouw Netty van Lawick van Pabst én pater Rutilio Grande SJ, die in 1977 werd vermoord. De verwachting is dat hij eind dit jaar zalig wordt verklaard. De *Living Stones* waren te gast in de Krijtbergkerk en maakten indruk met hun apostolische activiteit.

Op de laatste pagina's vindt u onze activiteiten, misschien zit er iets voor u bij?! Een kleurrijke herfst!

INHOUDSOPGAVE

ONDERWIJS IN CORONATIJD

- Ondergedompeld in onzichtbare bedrijvigheid – *Anne-Sophie De Decker*. . . . 3
- Studentenpastoraat in coronatijd – *Karin Benoist*. 4

MENSEN ACHTER DE SCHERMEN

- Theo Bouten – *Walter Fabri SJ* 8

WERELDWIJD

- Querida Amazonia - exhortatie paus Franciscus – *Eduard Kimman SJ* 10

WERELDWIJD KORT

- Zaligverklaring Rutilio Grande SJ 13

KORTE BERICHTEN

- 14

ACTUALITEITEN

- Pierre Favre - nieuw opleidingshuis in Leuven 19

IN DE VERREKIJKER

- De jezuïeten in Antwerpen, 400 jaar geschiedenis – *Colette Baisier* 20

IN MEMORIAM

- pater Adolfo Nicolás, pater Lambert van den Heuvel,
mevrouw Netty van Lawick van Pabst 22

ACTUALITEITEN

- 'Living Stones' - kunst in de kerk - plek van apostolaat - *Rita Prota*. 24

ACTIVITEITEN

- 26

Ondergedompeld in onzichtbare bedrijvigheid

Het Sint-Jan Berchmanscollege in Brussel werd in 1604 opgericht door de jezuïeten. De 'Ignatiaanse pedagogie' vormt ook nu nog een belangrijk deel van het curriculum. De directeur, Anne-Sophie De Decker, schrijft over de uitdagingen waarvoor leerkrachten en leerlingen zich de afgelopen maanden geplaatst zagen en hoe ieder opnieuw zijn weg moest vinden.

Vrijdag 13 maart, 15u30. De sfeer op de speelplaats van ons college kon je bijna uitgelaten noemen. Leerlingen stonden met armen vol cursussen lachend te praten met elkaar, en namen afscheid alsof de vakantie begon. Vijf weken lagen voor hen. Heerlijk, dachten velen.

Tegelijkertijd heerste er ook droefheid. Een week eerder hadden we het schooltoneel afgelast, een dag voor de première. Tranen vloeiden, bij retorici en regisseurs. Ook de retoricareizen naar Griekenland en Italië moesten geannuleerd worden. De klappen bleven maar komen voor deze 17- en 18-jarigen. De retorici gingen verward uiteen.

De drie volgende weken waren een zoektocht. Leerlingen zochten naar structuur, en moesten verantwoordelijkheidszin aan de dag leggen om leerstof zelfstandig te verwerken. Leerkrachten zochten naar nieuwe lesmethodes, moesten zichzelf plots opnieuw uitvinden. Ze leerden op een andere manier samen werken. Ze zochten én vonden methodes om leerlingen te bereiken: er werd gemaild, gebeld, gechat, ge-Drive-d en ge-Meet. Het online klasmoment met de klassenleraar net na de paasvakantie gaf energie aan allen. Er werd hard, laat en veel gewerkt.

De bedrijvigheid van leerkrachten en leerlingen was onzichtbaar in het verlaten schoolgebouw, maar wel heel merkbaar in de bedankingsmails van ouders, in de vele online overlegmomenten met werkgroepen en in telefoontjes met personeelsleden. Ze waren als bemoedigende wegwijzers op een dwaaltocht. In de gangen op school was het stil. Het onderhoudspersoneel nam alles stevig onder handen en na vijf weken lag alles er piekfijn bij, ongeduldig wachtend op leerlingen.

Maar vijf weken werden negen, ja zelfs twaalf weken. Bij terugkomst naar school leefde er aanvankelijk wel wat ongerustheid, maar de vreugde om het

FOTOGRAFIE: TIM TUERLINCKX

weerzien overwon. Opnieuw moesten leerlingen en leerkrachten zich aanpassen aan een nieuw lesritme, en aan heel wat veiligheidsmaatregelen. Klasgroepen werden gesplitst en leerkrachten gaven lessen tweemaal. Andere lessen werden enkel nog via afstandsonderwijs gegeven.

Vrijdag 26 juni, 17u00. De retorici zitten piekfijn samen apart in de feestzaal. We sluiten het schooljaar feestelijk af, ondanks alles opnieuw samen én verbonden via een livestream met de buitenwereld. Deze verbondenheid, twaalf weken na het verwarrende afscheid, was hartverwarmend.

Ook in het nieuwe schooljaar zullen we hen blijven bekwaam maken, en tegelijkertijd op zoek gaan naar manieren om hen bewust te maken van onrechtvaardige, maatschappelijke structuren. Dit zullen we dit schooljaar onder andere doen doorheen een online versie van de sociale stage. Want het is belangrijk om onze jongeren te leren reflecteren over wat hen beweegt. Nu meer dan ooit, is het essentieel om hen te leren kijken naar de geest van de wet, voorbij enkel de geboden en verboden. Enkel zo kunnen ze leren dat samen met en voor een ander leven hen gelukkig kan maken.

*Anne-Sophie De Decker,
directeur Sint-Jan Berchmanscollege (secundair)*

Kapel van het Ariënsinstituut aan de Keistraat 9 in Utrecht.

Studentenpastoraat in coronatijd

Naast spiritueel, verbonden aan het Ariënsinstituut in Utrecht, is Ward Biemans SJ studentenpastor aan de Fontys Hogeschool Theologie en Levensbeschouwing (FHTL) en de Tilburg School of Catholic Theology (TST) in dezelfde stad. Daarnaast vervult hij de functie van kerkelijk assistent van de GCL en is hij werkzaam als priester in de H. Franciscus Xaveriuskerk (de Krijtberg) te Amsterdam. Zijn docentschap beperkt zich niet alleen tot Utrecht, want aan het Sint Bonifatiusinstituut in Vogelenzang geeft hij cursussen moraaltheologie. Is zijn werk, dat naast docentschap grotendeels bestaat uit het begeleiden van studenten, de afgelopen maanden sterk gewijzigd? Welke ervaringen deed hij op en hoe ziet hij de toekomst voor zich?

Korte kennismaking

Ward Biemans (Gilze en Rijen, 1971) werd in 2008 priester gewijd, en was daarna zes jaar pastor in de Petrus Canisiuskerk in Nijmegen. Het pastoraatswerk was veelomvattend, en bood hem onder andere de gelegenheid ervaring op te doen met geestelijke begeleiding. Hij ontmoette daardoor veel verschillende soorten mensen van allerlei leeftijden. Voor zijn laatste en derde vormingsjaar (tertiaat) verbleef Ward in Portland, Oregon in de Verenigde Staten. Bij terugkomst werd hem gevraagd de kerkelijk assistent van de Gemeenschap Christelijk Leven (GCL)

te worden. GCL is een wereldwijde ignatiaanse organisatie, die op lokaal niveau in groepen van tussen de 6-12 mensen functioneert. Dit proces van lokale groepen wordt door twee gemeenschappen in Nederland en Vlaanderen gecoördineerd, ieder met een eigen bestuur. Zij verzorgen de vorming en de intervisie voor met name de lekenbegeleiders, en daarnaast een aantal activiteiten zoals de landelijke GCL-dag en de wandelretraite. In totaal gaat het om zo'n dertig lokale groepen (in Vlaanderen en Nederland).

Begeleiding priesterstudenten

Naast zijn werkzaamheden voor GCL is Ward spiritueel bij het Ariënsinstituut, het seminarie van het aartsbisdom, en studentenpastor aan de FHTL en de TST. Het begeleiden van studenten en het bieden van een luisterend oor is een van zijn taken. "Als jezuïet word je natuurlijk ook opgeleid om geestelijke begeleiding te kunnen geven. Sinds 2015 ben ik de geestelijk begeleider van de priesterstudenten aan het seminarie in de Keistraat 9 in Utrecht. Daar geef ik ook een aantal cursussen over de Bijbel en de catechismus. Tijdens de coronacrisis zijn vier van de zes priesterstudenten blijven wonen in het seminarie. Ik heb de geestelijke begeleiding daardoor gewoon kunnen continueren. Dat was wel heel fijn omdat een aantal studenten regelmatig het sacrament van boete en verzoening wil ontvangen, en dat kan alleen maar live. Ik reisde daarvoor met het openbaar vervoer vanuit Amsterdam naar Utrecht, wat prima te doen was.

Daarnaast hadden we ook nog cursussen die doorliepen, en die heb ik wel via Zoom gegeven omdat daar ook enkele theologiestudenten (van de TST) bij aansloten. Die wonen niet in de Keistraat. Het lesgeven via Zoom ging eigenlijk heel goed. Ik vond het nauwelijks minder wat betreft kwaliteit ten opzichte van een face tot face college. Het enige verschil is dat je wat minder informeel met elkaar praat."

Studentenpastoraat

De studenten theologie krijgen les in twee gebouwen aan de Nieuwe Gracht in Utrecht, waarvan de lokalen aan de krappe kant zijn voor corona maatstaven. Anderhalve meter afstand houden is problematisch. Er wordt nu bekeken wat voor voorzieningen er moeten worden getroffen, om in september weer studenten te kunnen ontvangen. Een deel van de studenten zou dan weer kunnen deelnemen aan de colleges, maar dat zal zeker niet voor elke student mogelijk zijn. De afgelopen maanden was het

De onderwijslocatie aan de Nieuwegracht 65 in Utrecht.

aanbod alleen maar online en dat was wel lastig, zegt Ward. "Met een aantal studenten heb ik de begeleiding wel kunnen voortzetten, daar had ik al contact mee en dan kun je makkelijk overstappen op de telefoon of op Skype of op Zoom. Soms ook live als zij dat wilden, maar een groot deel van de studenten zag ik dus helemaal niet meer. Ik kon ze niet meer tussen de colleges door spreken wat ik vaak deed, die contacten zijn helemaal weggefallen. Ik heb wel een online aanbod gedaan voor een cursus over de brief *'Christus leeft'* van de paus aan de jongeren, maar daar deden maar een paar studenten aan mee. Een heleboel studenten bereik je dus niet en dat vond ik wel jammer. Je merkt toch dat studenten zich wat isoleren, ze zitten allemaal op hun kamer en ieder heeft daar zo zijn of haar eigen strijd te voeren, en je merkt aan alle kanten dat het aantal contacten terugliep. Het was vaak maar een klein aantal medestudenten waarmee ze dan onderling contact hadden. Ik heb zeker van de studenten gehoord dat ze de contacten erg misten, en ik mis het zelf ook.

Het idee is dat in september de groepjes studenten gaan rouleren. Een aantal studenten vindt het online onderwijs wel prima, die hebben dan geen reistijd, maar anderen die missen het contact en de uitwisseling heel erg en die willen juist zo vaak mogelijk komen. Het beleid zal daarop worden aangepast."

Zal dat mogelijk minder ruimte betekenen voor (een gesprek met) de studentenpastor?

"Nee, dat verwacht ik niet. Ik kan wel zeggen dat de studenten die ik spreek het studentenpastoraat heel waardevol vinden. Het gaat over hun toekomst en voor sommigen is de vraag 'Wat kun je nou met theologie?' best een belangrijke. Zeker als ze merken dat ze er graag hun levenswerk van willen maken. Voor een aantal studenten geldt dat. Zij willen echt naar hun eigen roeping kijken, en dan is het goed als er ook iemand van buiten de docentengroep gewoon zonder te oordelen daarnaar kan luisteren. Ook gaat het veel over hun geloofsleven, dat tijdens de studie ook best wel bevraagd en van alle kanten kritisch bekeken wordt. Tijdens de theologiestudie word je intellectueel erg aangesproken, maar de ervaring blijft er vaak bij achter."

Hebben meer studenten de afgelopen periode de weg kunnen vinden naar de studentenpastor?

"Nee, dat is eigenlijk niet gebeurd, de ervaring is meer dat bestaande contacten die bleven gewoon staan, en daar had ik regelmatig gesprekken mee. Die waren ook zeker in het begin van de crisis wel wat diepgaander, wat existentiëler. De pijlers onder je bestaan begonnen toch een beetje te wankelen, als je in een keer bijna permanent in je eigen kamer bent opgesloten. Dat was voor sommige studenten echt wel lastig. En anderen vonden het heerlijk! Maar nee, er kwamen niet opeens vele noodoproepen of zo. Je merkte wel dat de meeste theologiestudenten een geestelijke basis hebben waar ze op kunnen terugvallen. Dus ik heb niet gemerkt dat er grote paniek was. Een paar buitenlandse studenten, die hadden het soms extra zwaar bijvoorbeeld vanwege de financiële problemen waarin zij verzeild raakten omdat de bijbaantjes wegvielen. Daar hebben we vanuit de universiteit met wat maatwerk wel wat aan kunnen doen, en dat vroeg ook wel de nodige aandacht."

Samen vieren

Naast de gesprekken met de studenten is er ook aandacht voor het liturgische aspect. Wekelijks verzorgt Ward met enkele collega's een middaggebed voor de studenten in de kathedraal (de Sint Catharinakathedraal in Utrecht), en ook in het gebouw aan de Nieuwe Gracht is er een ruimte die voor het middaggebed kan worden gebruikt. Daarnaast zijn er diverse momenten in het jaar die extra gemarkeerd worden door een viering, zoals de opening en sluiting van het collegejaar, de faculteitsdag, de advent en de veertigdagentijd. De meeste van deze activiteiten hebben niet kunnen plaatsvinden tijdens de coronacrisis.

Opbouw van de kerkgemeenschap

"Sinds 2018 ben ik ook docent bij het Sint Bonifatiusinstituut in Vogelenzang, waar ik de cursussen moraaltheologie geef. Het is heel interessant om aan deze groep studenten les te geven, omdat ze uit zulke uiteenlopende hoeken komen en heel veel ervaring inbrengen. De meeste zijn wat ouder, de leeftijd ligt zo tussen de 30-65 jaar, en brengen dus van alles in, en vragen dus veel. Het zijn heel boeiende colleges met veel interactie. De studen-

Ward Biemans SJ

ten kunnen permanent diaken worden ofwel catecheet, en anderen die willen het meer doen voor hun persoonlijke bagage. Zij zijn vaak vrijwilliger in een parochie of bestuurslid, en willen op die manier dat vrijwilligerswerk van een stevige basis voorzien. De cursisten zitten allemaal door elkaar. Sommigen weten het gewoon nog niet of ze inderdaad verder willen als diaken of als catecheet. Ze komen daar pas in de loop van hun studie achter. Het zijn groepen tot maximaal 25 personen dus best omvangrijk. Ik doe dus heel veel verschillende dingen, maar ik zie het toch wel als een gemeenschappelijke noemer dat mijn studentenpastoraat en mijn docentschap allemaal bijdragen tot opbouw van de kerkgemeenschap. Daarnaast is het leuk zoveel, heel verschillende, mensen te ontmoeten."

Droom voor de toekomst?

"Nou, ik vind het doceren heel leuk, dat zou ik graag willen blijven doen. En ik merk ook dat het bij mijzelf vragen oproept, die soms ook wat nader onderzoek vragen en dat probeer ik ook te doen. Ik hoop dat ik daar ook een beetje tijd voor overhoud om af en toe eens ergens in te kunnen duiken."

Je bent jezuïet, hoe probeer je deze spiritualiteit ook gestalte te geven in wat jij doet?

"Ik merk dat de samenwerking met leken de laatste jaren steeds belangrijker is geworden. Dat wordt echt erkend vanuit het management van de Orde, het wordt gestimuleerd en dat is ook een van de redenen waarom ik gevraagd werd om voor GCL dat werk te (gaan) doen. Maar je ziet het ook op andere fronten dat die ontwikkeling duidelijk bezig is. Ik denk dat dat ook voor ons als jezuïeten een verrijking is, van waar we mee bezig zijn. Wat natuurlijk niet wil zeggen dat dat vroeger niet gebeurde, want op de scholen werkten we natuurlijk ook heel veel samen met leken docenten. Het is lang zo geweest maar het werk van jezuïeten in scholen is in onze regio, in Nederland althans, in omvang afgenomen en dat krijgt dan nu een nieuwe invulling. We zitten in een nieuwe fase waarbij we niet meer die grote instituten hebben maar waar we wat flexibeler moeten kijken, waar kansen liggen om met leken te kunnen samenwerken, waar het vruchtbaar is. Dat is op zich nog groeiend, dat proces."

Ignatiaanse spiritualiteit

"De ignatiaanse spiritualiteit is vaak mijn insteek als ik mensen begeleid. Je geeft wie je bent. Dat is toch een bepaalde invalshoek, een bepaald charisma, denk ik in de kerk. Concreet heeft dat te maken met de manier van bidden bijvoorbeeld, zoals geestelijke oefeningen dat is een andere manier van bidden dan bidden met de getijden, lectio divina of met de rozenkrans. Dat zijn allemaal goede manieren maar als je met een jezuïet praat krijg je toch vaak die invalshoek. Als spiritueel heb ik voor de priesterstudenten retraites verzorgd, waar ze toch ook de geestelijke oefeningen kregen aangeboden."

Van waaruit leef je?

"Interessante vraag. Ik heb niet zo'n spontane inval. Nou, ik kan dan AMDG (Ad Majorem Dei Gloriam) noemen maar dat is niet iets waar ik iedere dag aan denk. Maar daar is het uiteindelijk wel allemaal op terug te voeren. Tot meerdere eer van God, dat is wel waar je het voor doet, ja. En ik ben blij dat ik dat op deze manier kan doen!"

Karin Benoist

Theo Bouten

In een nieuwe reeks 'mensen achter de schermen' zocht ik Theo Bouten op. Hij is wat in het Engels een 'Head Nurse' genoemd wordt. In zijn werkzaamheden staat hij de regionale overste en zijn staf bij, in de dagelijkse gezondheidszorg voor voornamelijk oudere medebroeders in gemeenschappen en die nog zelfstandig wonen.

Volop zomer, spreken we af in de Prinsstraat 17 te Antwerpen. Het is 21 juli, de nationale feestdag in België. Antwerpen is vakantie-rustig.

Hoe kwam je ertoe deze taak op je te nemen?

"Buiten een opleiding in het onderwijs had ik psychiatisch verpleging gestudeerd en een tijd gewerkt in een woon- en zorgcentrum (WZC). Het Berchmanianum in Nijmegen waar veel rustende jezuïeten en leden van andere congregaties verbleven vroeg een teamleider voor de zorg. Ik heb daar in de dagelijkse verpleging gewerkt, ben teamleider en zorgmanager geweest en mededirecteur. In totaal heb ik daar een dertiental jaren gewerkt.

Johan Verschuieren, voormalig regionaal overste, vroeg me toen op gesprek: Of ik geen zin had om 'head nurse' te worden, zeg maar assistent gezondheid van de jezuïeten in de regio Nederland en Vlaanderen. Ik had er zin in.

Het werk in het Berchmanianum werd afgebouwd. Ik zou op de eerste plaats verpleegkundige zijn voor de oudere medebroeders in Nederland en Vlaanderen, die in gemeenschappen samenleven, Heverlee uitgezonderd, of zelfstandig wonen. De concrete invulling van de functie zou verbeelding vragen en de inhoudelijke vormgeving was nog niet duidelijk omschreven. Welke de meerwaarde zou zijn van deze nieuwe taak moest in de maanden die volgden worden ondervonden en opgebouwd."

Hoe bouw je een taak als deze op?

"Als je eerlijk tegenover een mens staat, kom je al ver. Als je ervan uitgaat dat je mee kan helpen om iemand in zijn woon- en leefwijze te ondersteunen en daaraan bij te dragen, dan bouw je langzaam vertrouwen op. Dat geeft je de mogelijkheid om soms moeilijke vragen ter sprake te brengen of om te helpen over een drempel heen te geraken. Dat is niet altijd makkelijk.

Vanuit een respectvolle houding bouw je een gezondheidsadvies op voor deze of gene medebroeder, dat haaks kan staan op de wijze waarop hij tot nu omringd werd of de manier waarop men over hem dacht. De functie als 'head nurse' geeft een zekere onafhankelijkheid in advies. In het werk moet je jezelf kunnen zijn, je bent begaan met je mensen. Zo kom je nabij en kan je hen het beste van dienst zijn. Afkomstig van Nederlands Limburg, gaf mij dit een vlottere toegang tot Vlaanderen. De contacten lopen fijn."

Een makkelijke, moeilijke taak?

"De *cura personalis*, de persoonlijke zorg en begeleiding gericht op die ene mens, behoort tot het wezen van dit werk. Dat begint heel basaal. Wat heeft hij eigenlijk nodig: kijkend naar de gezondheid, naar de woonomgeving, naar het sociale kader? Hoe presenteert hij zich, kan hij zich nog voldoende zelfstandig verzorgen, zich redden en zichzelf organiseren? Advies van een 'buitenstander' kan hier behulpzaam zijn. Ouder worden vraagt

Theo Bouten (rechts) met broeder Huub Wimmers (overleden op 6 maart 2020).

meer aandacht en zorg. Wat kan er nog en wat niet meer? Wat dien je nu echt uit handen te geven wat jarenlang jouw leven was? Is het nog verantwoord met de auto te rijden? Kan je nog voorgaan in de parochieliturgie? Het zijn vragen die vroeg of laat gesteld moeten worden en aan bod komen. Ouder worden is een rouwproces. Iemand vinden die jou daarin kan begeleiden en adviseren is van grote waarde. Belangrijke vragen zijn dan: Hoe ga je met dat 'ouder worden' om? Hoe beleef je het meer en meer *alleen* zijn, het afhankelijk zijn?

Wie ouder wordt overkijkt zijn leven. Stelt zich soms heel fundamentele vragen: Gaat het waar zijn wat ik zovele jaren zelf heb beleeden en verkondigd? Iemand op deze weg tegenkomen, die een eindje

met je meegaat, is dan kostbaar. Hier staat, wie mee op weg mag gaan op zijn eigen grenzen."

Waarvoor word jij gevoed?

"In dit werk heeft een mens voeding nodig. Enkele jaren geleden deed ik de Geestelijke Oefeningen. Ik ben er nog altijd trots op. Het beleven van deze oefeningen geeft je als het ware meer en meer inzicht in het leven van de jezuïeten zelf. Wie zijn deze mensen? Waaruit leven zij? Je krijgt inzicht in hun bron van leven. De kapel in de huizen waar ik vertoef geeft mij handvaten om mijn werk goed te doen."

Walter Fabri SJ

Querida Amazonia – de vier pauselijke dromen voor de Amazone

Op woensdag 12 februari werd de postsynodale apostolische exhortatie van paus Franciscus, naar aanleiding van de bijzondere bisschoppensynode over de pastorale en ecologische problemen van het Amazonegebied, gepubliceerd. In deze exhortatie, *Querida Amazonia* (Geliefde Amazone) geheten, presenteert de paus zijn vier dromen voor het Amazonegebied.

n.r. 63 herfst 2020

10

Jezuiteten

Na het Tweede Vaticaans Concilie richtte paus Paulus VI de bisschoppensynode op, een overlegorgaan enerzijds tussen de paus en de bisschoppen, en anderzijds tussen de bisschoppen onderling. Op deze bijeenkomsten wordt, met uitgenodigde specialisten, gediscussieerd over belangrijke zaken, die de gehele wereldkerk aangaan. De deelnemende bisschoppen worden door hun bisschoppenconferenties naar Rome afgevaardigd, en nemen de resultaten van de consultaties mee.

Van 6-29 oktober 2019 werd een buitengewone bisschoppensynode gehouden waarvoor slechts, uit een selecte groep landen, bisschoppen waren afgevaardigd. Negen Zuid-Amerikaanse landen waren daarbij vertegenwoordigd. Het gemeenschappelijke belang was het Amazonegebied: een uitgestrekt tropisch deltagebied met allerlei stammen, culturen en ook industriële activiteiten, zoals houtkap en mijnbouw. Waarom moet daarover in Rome vergaderd worden? Omdat er een ecologische en sociale ramp dreigt. Is daar wat tegen te doen? En, in het bijzonder, kan de kerk en kunnen de geloofsgemeenschappen wat doen?

Het Pan-Amazonegebied

Het was een synode met een geheel andere vraagstelling in vergelijking met een synode over de toekomst van het gezin, het sacrament van het huwelijk of de kerk in Oceanië. Het begon al bijzonder: een kruisweg in de open lucht vanaf de Engelenburcht naar het plein voor de Sint Pieter vol herinneringen aan de martelaren van Zuid-Amerika. Er was zang en dans, soms ook als inleiding op een vergadering. Op allerlei manieren werd uiting gegeven aan de ramp die dreigt en dat het Amazonegebied gevaar loopt. Dit immense regenwoud verschaft zuurstof aan de hele mensheid, maar de niet aflatende houtkap bedreigt dat.

Wetenschappelijk onderzoek van de plaatselijke universiteiten, en discussies waaraan in totaal 87.000 inwoners hadden deelgenomen resulteerden in een startdocument, met een visie op de toekomst van het gebied en met conceptrichtlijnen voor een kerkelijk beleid. Het startdocument behandelde het enorme priestertekort en suggereerde te zoeken naar nieuwe vormen van het priesterambt. Hierop

Paus Franciscus ontmoet de inheemse Amazonevolkeren in Puerto Madonado, Peru (19 januari 2018).

FOTO: ©VATICANNEWS.VA

werd in de maanden voorafgaande aan de synode fel gediscussieerd in landen buiten het Amazonegebied, alsof het priestercelibaat direct zou worden afgeschaft. Deze discussie overschaduwde de synode en maakte het werken lastig, maar de Zuid-Amerikaanse afgevaardigden zochten naar balans. Zij spraken over de noodzaak van een meerdimensionale bekering. Er moet een ander economisch beleid komen, een andere pastorale aanpak, en een fundamentele verandering in de migrantenstromen. Niet alles moet opnieuw uitgedacht worden, want er zit boerenwijsheid in bestaande landbouwmethodes, in inheemse tradities, en in de onderwijsaanpak van de *Fe y Alegria* scholen.

Een sociale en culturele droom

Met het document *Querida Amazonia* voegt paus Franciscus een eigen reflectie toe aan het slotdocument van de synode. Dat doet hij op een poëtische manier: in de vorm van een lange droom. Het zou men niets verbazen als hij zich heeft laten inspireren door dominee Martin Luther King, die in 1963 op de trappen van het Lincoln Monument

in Washington, een beroemd geworden rede heeft uitgesproken die we kennen als *'I have a dream'*. Net als Martin Luther King droomt de paus van een vredig Amazonegebied waar de armen en bezitlozen hun plaats in de samenleving terugkrijgen, waar de cultuur van de inlandse volkeren gewaardborgd is, waar de schoonheid van de natuur veilig is en waar christelijke geloofsgemeenschappen bloeien.

De paus begint met een citaat uit een gedicht van de Chileense Ana Varela Tafur, *Timareo*: 'Er zijn veel bomen, waaronder gemarteld werd. Uitgestrekt zijn de bossen, gekocht met duizend doden..' Ana Varela Tafur is docent aan een Peruaanse universiteit in het Amazonegebied. Met het gebruik van dit gedicht waardeert de paus het werk van deze schrijvers en probeert hij, met hun woorden, zijn verontwaardiging uit te drukken over de landroof, de houtkap en al het onrecht dat al decennia gaande is in het Amazonegebied. Hij doelt hier op de periode dat de wouden plaats maakten voor rubberplantages, waarbij vrouwen en kinderen gemarteld werden en de mannen onder dwang moesten werken.

FOTO: ©VATICANNEWS.VA

Paus Franciscus begroet een inheemse vrouw in Puerto Maldonado, Peru (19 januari 2018).

Een gedicht in de Quichua-taal van Yana Lucila Lema uit Ecuador, journaliste en academisch actief in de bestudering van inheemse culturen, drukt de marginalisering van de inheemse volkeren uit: ..'De ochtendster verbleekt, de kolibries fladderen rond, mijn hart bonst harder dan een waterval' En zo loopt de sociale droom over in een culturele droom over de oorspronkelijke 'heelheid' van de circa 110 inheemse culturen in dit gebied. Eeuwenlang gebruikten ze mythen, liederen en verhalen om hun wijsheid door te geven. De paus weet dit gevoel op te roepen met behulp van een gedicht over het land, de rivier, de dieren, de nevels en de bomen. Niet alleen Indianen wonen er, ook nazaten van slaven uit Afrika en migranten die de steden ontvlucht zijn. Deze problemen los je niet op met externe ideeën en concepten. De mensen moeten in hun taal, in hun wijze van communiceren hun affiniteit met de omringende natuur uitdrukken.

Een ecologische bekering en de inculturatie van het evangelie

De derde droom betreft de ecologie. De paus citeert het lied *Amazonas* van Pablo Neruda, uit 1938 en spreekt over de immense ecologische verwoestingen van dit gebied. Hij roept op tot inkeer, tot een ecologische bekering.

Zijn vierde droom is kerkelijk: de inculturatie van het evangelie in de inheemse tradities van het Amazonegebied. Hij citeert paus Joannes Paulus II, die al had opgemerkt dat een geloof dat niet volledig verweven raakt met de cultuur, een geloof is dat niet geaccepteerd is, waar niet over gedacht is, niet echt doorleefd wordt. Hier bespreekt hij de ambten die nodig zijn voor de ontwikkeling van de geloofsgemeenschappen, maar hij gaat niet in op de kwestie van gehuwde priesters en vrouwelijke diakens. Die kwestie heeft de debatten op de synode in het najaar 2019 al te zeer overschaduwd. De paus sluit het debat niet af maar laat de beslissing open. Hij benadrukt de behoefte aan lekenleiders en aan basis-communiteiten. Er is een interessante voetnoot, die verwijst naar canon 517 van het kerkelijk wetboek, waarin een bisschop in geval van een priestertekort bevoegd is de pastorale zorg op te dragen aan andere personen.

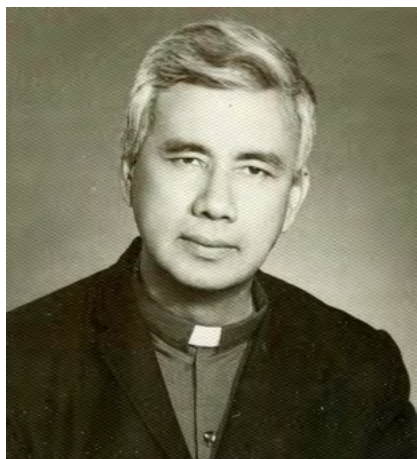
Deze persoonlijke, poëtische exhortatie wordt afgesloten met een gebed tot Maria, die de paus uitroept tot Koningin van het Amazonegebied.

Eduard Kimman SJ

Verwachte zaligverklaring

Rutilio Grande SJ

Afgelopen februari ondertekende paus Franciscus het decreet van zaligverklaring, waarmee hij het martelaarschap erkende van de jezuïet Rutilio Grande en zijn twee lekenmetgezellen die tezamen met hem op 12 maart 1977 werden vermoord. In dezelfde maand stond generale overste Arturo Sosa SJ, tijdens zijn bezoek aan El Salvador, stil bij hun dood. De erkenning van hun martelaarschap betekent dat ze weldra zullen worden zaligverklaard - waarschijnlijk tijdens een ceremonie in El Salvador later dit jaar.

Rutilio Grande SJ

Rutilio Grande SJ werd geboren in El Paisnal, El Salvador, op 5 juli 1928. Hij ging eerst naar het aartsbisschoppelijk klein seminarie, waarna hij toetrad tot de Sociëteit van Jezus op 5 september 1945. Hij volgde de jezuïetenvorming in verschillende landen, waaronder Venezuela, Ecuador, Spanje en België. Op 30 juli 1959 werd hij priester gewijd. Naast zijn werk als parochiepastoor hield hij zich ook bezig met de vorming van jonge jezuïeten, die zich voorbereiden op het priesterschap. Hij was een vernieuwer en groot voorvechter van sociale rechtvaardigheid en vrijheid. Zo speelde hij een belang-

rijke rol bij de oprichting en verspreiding van basisgemeenschappen in El Salvador, en zette hij zich in voor de leefomstandigheden van de landarbeiders en kleine boeren. Zijn werk van evangelisatie bracht een bewustwordingsproces op gang onder de bevolking van deze campesino-gemeenschappen. Dit maakte zijn bediening verdacht bij de heersende oligarchie van El Salvador en maakte van pater Rutilio een doelwit.

Op 12 maart 1977 werd pater Rutilio met twee lekenmetgezellen, Manuel Solorzano (72) en Nelson Rutilio Lemus (16), tijdens een autorit in een hinderlaag gelokt. De aanval vond plaats terwijl ze in een Volkswagen Safari van hun parochie in Aguilares naar El Paisnal, zijn geboortedorp, reden om de novene van San José te vieren. Zij werden neergeschoten door leden van de Nationale Garde op bevel van een vereniging van grootgrondbezitters.

Pater Rutilio was de eerste priester die werd vermoord voordat de burgeroorlog in El Salvador begon. Velen zouden daarna hetzelfde lot ondergaan. Al voor de moord had hij meermaals doodsb bedreigingen ontvangen en werd hij publiekelijk vervolgd. Hij was een goede vriend van bisschop Óscar Romero en de geestelijkheid van het aartsbisdom San Salvador. Zijn gewelddadige dood bracht Romero, die slechts drie weken daarvoor als aartsbisschop van San Salvador was geïnstalleerd, ernstig in de war. De dood van Rutilio beïnvloedde sterk de pastorale missie van het bisdom en het leven van bisschop Romero, die zich persoonlijk engageerde met het lot van de armen. Óscar Romero moest daarvoor een hoge prijs betalen. Drie jaar later, in 1980, zou ook hij als martelaar sterven.

Bij een bezoek aan de kerk in El Paisnal afgelopen februari, waar Rutilio Grande en zijn metgezellen zijn begraven, zei Arturo Sosa dat "het voorbeeld van de christelijke inzet van Rutilio Grande en zijn metgezellen ons mag inspireren en vernieuwen. De martelaren getuigen van de doeltreffendheid van het ene verlossende offer. Het offer van het leven dat uit liefde en met liefde wordt gegeven, zoals Jezus heeft gedaan, om bevrijding en verzoening te bieden."

AMSTERDAM

Xaveriushuis

In de gemeenschap zijn wij heel voorzichtig geweest. Wij hebben afstand gehouden tot elkaar, ook bij de gezamenlijke maaltijden, goede handhygiëne, geen bezoekers en bij het apostolaat ook de afstandsregels onderhouden. Niemand van ons is coronaziek geworden. Toch zijn we doorgeshaan met ons werk. Veel van onze contacten gingen via telefoon, videoconferentie, e-mail en andere digitale wegen. Sinds het versoepelen van de lockdown heeft iedereen ook weer meer contacten en werk buitenshuis. ✱ Na maanden van gedempte stilte kwam er stap voor stap weer leven in de Krijtbergkerk. De toegang tot de voorzichtig hernomen kerkdiensten werd gemakkelijker en het bezoekersaantal steeg licht, al zijn we nog lang niet op het oude niveau. ✱ In de laatste week van juli slaagden jonge gidsen uit Italië, Frankrijk, België en Zwitserland de Krijtberg coronaproof te bereiken. Zij boden gratis rondleidingen aan in zeven talen, en presenteerden zich graag als 'Living Stones', naar hun Italiaanse herkomst 'Pietre vive': de stenen van het kerkgebouw kwamen door hun toelichting en geloofsgetuigenis tot leven. Een fraai jezuïeten-initiatief, want heel de week kwamen er allerlei mensen over de vloer die er anders nooit gekomen zouden zijn, en vooral ook: jonge mensen!

✱ Een heel ander leven kwam er in de kerk door de aanwezigheid van verzorgers van het groot onderhoud, dat de kerk ondergaat in de zomermaanden. Timmeren, zagen, boren en hakken. Voor de stille zomerretraite in onze kerk in de eerste twee weken van augustus moesten we uitwijken, en vonden prachtig onderdak in de Mozes en Aäronkerk die beheerd wordt door de gemeenschap van Sant'Egidio. De Krijtberg is nu een maand verstopt achter een 50 meter hoge steiger, die nodig is voor herstel van scheuren en metselwerk. 'De kerk beweegt', zegt de aannemer, en het is zoeken geblazen naar de oorsprong van barsten en schade aan het stucwerk. Onze inkomsten zijn ernstig gedaald in de afgelopen maanden, en ook voor dit project (een half miljoen euro) is fondswerving hard nodig. We delen de ongemakken van onze dagen met velen... ✱ Sinds begin juli hebben we een nieuwe huisgenoot: Bastiaan van Rooijen. Hij beëindigde zijn filosofiestudies in Parijs en komt zijn 'regentie doen'. Hij gaat werken op het Stanislascollege in Delft, lesgeven en

pastoraat. Maar hij werkt ook in de Krijtberg mee. Zo was hij ook begeleider bij de zomerretraites. ✱ Wij wachten nog op de komst van Jan Stuyt, nu zijn werk als interim-regionaal overste voorbij is. Hij komt werken in het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit. Maar door zijn vroegere verblijf in Amsterdam heeft hij hier nog veel vrienden en bekenden, die nu al een beroep willen doen op zijn vele talenten. ✱ Toon Suffys was enkele dagen in Vlaanderen voor de afscheidsdienst voor zijn overleden broer. Dat herinnerde hem blijkbaar aan de breekbaarheid van het leven, want zelf doet hij het nu ook wat kalmer aan.

✱ Ondanks de snikhete dagen in Amsterdam, en de demotiverende druk van het coronavirus, werkt Paul Begheyn verder aan de uitgave van zijn tekst met brieven en documenten van Petrus Canisius, die ontbreken in de acht delen (1896-1923) van Otto Braunsberger SJ. Recentelijk kwam een brief van Petrus Canisius aan kardinaal Giovanni Morone uit 1554 aan de beurt, wat betreft transcriptie uit het Latijn en Engelse samenvatting. Daarbij bleek dat het om een anti-jezuïtische vervalsing gaat, waarin Canisius genadeloze voorstellen doet omtrent de behandeling van andersdenkenden. Dat is volledig in strijd met de attitude en handelswijze van de Nijmeegse jezuïet.

ANTWERPEN

Romero-Loyola

De pastorale activiteiten in parochieverband (kathedraal, St.-Carolus, St.-Michiel, St.-Paulus, St.-Andries) gaan onverminderd verder. Ook voor de begeleiding van de Geestelijke Oefeningen in Drongen hebben verscheidene leden zich ingezet. Naast Bart van Emmerik en Theo van Drunen is Wiggert Molenaar daar een volle maand werkzaam geweest. Bart Beckers verblijft regelmatig in Delft om de collegepastoraal aldaar te ondersteunen. En Luk Arts blijft dopen, huwelijken inzegenen en voorgaan in uitvaarten, in de parochie zonder grenzen, die de oud-leerlingen van het Onze-Lieve-Vrouwecollege vormen. ✱ Pascal Calu is weer onze zomergast. Van hieruit neemt hij deel aan de activiteiten van de 'Living Stones' in de Krijtberg en aan 'Magis' in La Diglette (bij St.-Hubert), dit laatste samen met Walter Ceyssens. 'Living Stones' betreft veelal jonge mensen die door jonge jezuïeten worden ingewijd in de beeldentaal van de kerk en zodoende ook in de

christelijke boodschap. 'Magis' is voldoende bekend en hoeft hier niet verder te worden toegelicht. ✱ Sedert 31 juli hebben we een nieuwe regionale overste maar die zal eerst op 18 augustus hier zijn intrede doen. ✱ Tot troost in deze barre tijd heeft de stad eindelijk voor nieuwe straatverlichting in de Grote Kauwenberg gezorgd. Ooit is bij gevelwerken een straatlantaarn bij ons huis gesneuveld en dat is zo een vijftiental jaren gebleven. Nu hoeven we, waar zich voorheen een van de duisterste hoeken van de stad bevond, niet meer naar het sleutelgat te tasten. Minder troostend zijn de werkzaamheden aan de vroegere studentenflats, vlakbij in de Koning- en Keizerstraat. Bij een grondige renovatie ervan zindert al maandenlang het oorverdovend lawaai van betonboren door de wijk. Bovendien worden aan de betonnen kolos nog twee verdiepingen toegevoegd, opdat nog duidelijker zou blijken welk een anomalie zulk een gevaarte in de oude stad vormt. Erfzonde van de paters jezuïeten. ✱ Maar ook in eigen huis wordt er geboord en gebeiteld. Sedert de regio over een 'Manager of Buildings' beschikt, blijkt een inhaalbeweging voor het onderhoud dringend nodig. Elektriciteit, watervoorziening, verwarming: het moet alles worden bijgewerkt. ✱ Om te eindigen nog wat goed nieuws. Hugo Ongena, een van de satellieten van onze gemeenschap, had grote zorgen met het voortbestaan van Elcker-Ik. De subsidie dreigde op te drogen. Maar die dreiging is afgewend. Elcker-Ik wordt weer bevoloed tot heil en troost van velen.

BIRMINGHAM

Noviciaat Manresa House

Corona houdt ons binnen. De novicen volgden via Zoom een week lang instructies over de Geestelijke Oefeningen en nog een week over de Sociale Leer van de Kerk. Na een weekje pauze, deden de drie tweedejaars, Dunstan, John en Thiranjala, een achtdaagse retraite ter voorbereiding op hun geloften. De eerstejaars, Sam, had op pelgrimstocht moeten vertrekken, maar dat ging niet door. Hij sloot zich dus aan bij de retraite. Op verzoek van Simon, novicemeester, nam Dries de persoonlijke begeleiding voor zijn rekening. Simon moet het wat rustiger aandoen. Hij blijft novicemeester, maar is als overste vervangen door Kevin O'Rourke. Kevin heeft onmiddellijk de voorbereiding voor de verhuizing

krachtig ter hand genomen. Tezamen met Mick, minister, huurde hij opslagruimte voor de spullen die we de komende twee jaar niet nodig hebben, maar wel in het nieuwe gebouw een plaats willen geven. Daartoe behoren 8000 van de 9000 boeken van de bibliotheek en de 150 schilderijen over het evangelie van Matteüs van de hand van Peter Clare. Het inpakken en vervoeren hebben de novicen voor hun rekening genomen. Fantastisch werk. ✱ Intussen zijn Dunstan en John officieel aangenomen voor hun studies in Parijs. Voor Thiranjala is het een onzekere tijd. Hij zou begin juni naar Sri Lanka terugkeren, maar corona gooit roet in het eten. Geen idee hoe lang zijn verblijf verlengd gaat worden. Zijn visum verloopt, zodra de eerste vlucht naar Sri Lanka mogelijk is. ✱ Ignatius werd gevierd in kleine kring met mis in de tuin. Na de zegen begon het te regenen. ✱ Komende twee weken gaan de novicen, vergezeld van 'elder statesman' Tony, naar Barmouth aan de kust in Wales voor veertien dagen vakantie. Het is ze van harte gegund. Als u dit leest zijn ze (hopelijk) allang weer terug. Hopelijk zijn dan de drie nieuwe novicen inmiddels gearriveerd.

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

Geen algemene beschrijving van de gemeenschap deze keer, wel een impressie van onze nestor Geert Boeve die op 20 juni zijn 95ste verjaardag vierde.

"Ruim een jaar ben ik nu in de gemeenschap van Capenberg, van verjaardag tot verjaardag. En welkom. Als oudste nog wel. Dit detail is belangrijk: ik heb mijn huisgenoten niet of nauwelijks gekend in hun 'actieve' tijd van leiding en apostolaat. Ingetreden in oorlogstijd (samen met Roger Lenaers ben ik de laatste van lichting 1942) heb ik in een meer beperkte wereld gewerkt: Xaveriuscollege, Pro Apostolis, Jeugdlinie, huizen inrichten, economaat, gezinsgroepen. Er is een duidelijk verschil tussen hun en mijn beeld van de samenleving. Zo zijn vier van hen missionaris geweest in Afrika en dat kleurt hun gesprekken. Ik tracht met mijn verzwakte zicht en gehoor, mee te trekken van Oost- naar West-Afrika en sta verbaasd over hun verantwoordelijkheid, inzet en wijsheid. De zorg voor de dagelijkse viering van de eucharistie en het avondgebed heeft mij wat overvallen: ik kwam uit de woestijn in een

abdij terecht. De woestijn betekende: de eucharistie op een soort verloren ogenblik voor het middag- of avondeten en vaak helemaal overgeslagen. De abdij is: een viering waarbij de bezigheden stil vallen, een stevige inleiding, een preek... een hele inspanning voor wie voorgaat. Ik weet wel: wij leven nu niet meer gebonden aan dagelijkse taken.... Maar laat het gedenken van het Laatste Maal niet zwaar of vlak worden. Ik erken dat ik mooi praten heb, nu ik geen tekst meer lezen kan behalve met mijn neus tegen het boek. Capenberg doet mij goed doet, waarvoor dank."

BRUSSEL

Arrupe

Ons Brussels bootje dobert eenzaam verder in de zomerse oceaan. Pest, cholera, wilde orkanen, averij, olierampen, bommen en granaten... ze lijken veraf. Wij blijven netjes onder ons terwijl de wereld verder draait. Sociale afstand is - noodgedwongen gezien de gemiddelde leeftijd van de bemanning - hier de nieuwe, normale manier van leven geworden. Eens per week komt onze kapitein, pater Hugo Carmeliet, eventjes aan het roer staan en speurt de horizon af. Zelfs een hardnekkige hittegolf kan ons nauwelijks uit onze kajuit jagen. Integendeel, een drietal onder ons verkiezen precies dan hun jaarlijkse retraite hier aan boord, *in situ*, te doen. Afzondering binnen de afzondering dus. Wie trekt hier de vierkantswortel uit? ✱ Dit cenobietenbestaan wordt draaglijk, ja zelfs aangenaam en gerieflijk dankzij een felgekleurde tuin vol eindeloze toekomstplannen. En het vlijtige thuiswerken ten dienste van velen deden we vroeger ook al. *Ora, labora et studio*, zo schreef de heilige Benedictus het zijn kloostervrienden voor in schoon Latijn. ✱ Hoewel terughoudend tegenover buitenstaanders en vreemdelingen, verwelkomen wij toch Patricia en Zehlia, de twee dames die ons trouw bijstaan in kombuis en waskelder. Ook een paar Afrikaanse reizigers op doortocht in Brussel vonden bij ons een welkome ankerplaats mits zij zich houden aan strikte hygiëneregels. Pater Jan Koenot ten slotte, de gevierde professor filosofie uit Parijs, verkoos tijdens de vakantiemaanden eveneens zijn Schaarbeekse scheepshut boven het ruime sop. Gekluisterd verliezen wij het Noorden niet en blijft ons schip op koers varen, *duc in altum!*

HEVERLEE

Jezuïetenhuis

De *lockdown* wordt in ons huis door de een angstvallig onderhouden, door de ander een beetje losjes toegepast. We zijn en blijven mensen moeten we ook zeggen, de een wat meer dan de ander. In plaats van drie per tafel doen we het nu met vier, schuin zittend tegenover elkaar. ✱ De wegenwerken op de Waversebaan zijn afgerond. Een punt van verzet minder maar wel heerlijke fietspaden voor de rolators. Een attractie was dan weer het vellen van een gevaarlijk overhellende grote beuk langs de Hertog Engelbertlaan. Specialisten zijn er zo mee klaar. ✱ We kregen een elektrisch invalidenkarretje geschonken. Bob Ceusters die met zo iets nog kan rijden, zou het Centrum-Leuven gaan ophalen. Pater overste Fons Swinnen bracht er hem naar toe. Na een vijfhonderd meter begaven de batterijen het. Pater minister Paul Van Looy is hem komen vervoegen na contact te hebben opgenomen met de VAB. Na drie uur wachten werden we uiterst vriendelijk en vakkundig gedepanneerd en thuisgebracht. De batterijen waren nog in garantie. ✱ Pater Marc Rotsaert is definitief terug uit Oxford en wordt blijvend lid van de gemeenschap. Het evenement van de zomerperiode is natuurlijk het huis-quindeen, des te meer omdat er geen vakantie kon doorgaan met de MRB in Nieuwpoort. Het was deugdendoend. Vooral onze minister Paul organiseerde het een en ander: Rummikup, petanque, een tuinwandeling met rolstoelen, rollators en zwoegende validen, gelukkig met rustpauzes waarin een overvloed aan drankjes en versnaperingen. En een muzikaal hoogtepunt: Paul Van Looy, piano, en Peter van Gool, altviool, vergastten ons gedurende een uur op een mooi concert in de kerk. ✱ Het hoogtepunt op ons Ignatius' feest was de aanwezigheid van onze aantredende nieuwe regionale overste pater Marc Desmet, die vooring in de eucharistie. In zijn homilie merkte hij op dat sommige ouderen zijn vader hadden kunnen zijn en dat hij nu zou trachten een vader voor ons te zijn. Als dat niet bemoedigend is.

LEUVEN

Pierre Favre

"*Hoe blij was ik toen men mij riep: 'Wij trekken naar Gods huis.'*" Deze woorden uit psalm 122 gaan over de tempel in Jeruzalem, maar ze drukken goed de

vreugde en opwinding uit die zich van velen meester maakten toen we eindelijk, begin juli, naar het huis aan de Maria Theresiastraat 92 konden verhuizen. Het is bijzonder om een heel nieuw subgemeente te kunnen vormen, en dat in deze tijden. Vanzelfsprekend zijn er nog wel verschillende zaken die afgewerkt, aangeschaft of afgesproken moeten worden. De goede geest is echter duidelijk aanwezig, zodat de minister op assistentie van alle huisgenoten kan rekenen. ✱ Op het Ignatiusfeest, dat we slechts met Vana Chinnappa Chinnabathini vierden vanwege de coronamaatregelen, telde de subgemeente zes leden. Verschillende leden zullen nog oversteken vanuit Lessius, Mechelen, Spanje en Canada, zodat we medio september naar verwachting een volledig vol huis zullen hebben. ✱ Het is opvallend hoe het kersverse huis zich geleidelijk ontpopt als een wijkplaats of refuge voor *coronavluchtelingen*. Mark Logtenberg zou eigenlijk voor zijn regentie naar Bethlehem gaan, terwijl Antonio Bohórquez (ESP) oorspronkelijk in Berkeley in Californië zou gaan studeren. Maar door de verschillen de coronamaatregelen of de onduidelijkheid erover, strijken beide medebroeders neer in Leuven. Ze zijn van harte welkom!

LEUVEN

Lessius

De deugd van de innerlijke vrijheid – voor een jezuïet misschien wel de hoogste deugd – werd in de Lessius gemeente de laatste maanden van velen gevraagd. Pedro Rodríguez-Ponga (Spanje) werd weliswaar priester gewijd, en daar zag hij erg naar uit, maar het was lang onzeker of en wanneer dit zou kunnen. Op het laatste moment werden alle recepties geannuleerd. ✱ Diens landgenoot Carlos Gomez moest z'n toekomstplannen radicaal aanpassen. Nadat hij schitterend afstudeerde over het relevante onderwerp van de ethische 'relationele autonomie', schortte hij zijn al gevorderde doctoraatsplannen op, omdat de provinciaal hem gevraagd had roepingenpromotor te worden. ✱ De Vlaamse medebroeders Rob Faesen en Jacques Haers wijdden zich aan hun verhuizing naar het nieuwe huis in de Maria Theresiastraat. Boeken inpakken, rommel uitzoeken, met dozen zeulen. Een nieuw begin in een nieuw huis, nog zonder sfeer en zonder routine – en met minder ruimte voor boeken.

Steeds ook weer: innerlijke vrijheid. ✱ Inmiddels voelt u aan, beste lezer, dat de deugd soms vooral een zucht is; niets menselijks is de jezuïet vreemd. Marc Desmet ondergaat misschien wel de grootste verandering: hij gaf zijn werk in het Jessa ziekenhuis in Hasselt op alsmede het wonen in Leuven voor een nieuwe zending als de regionale overste vanuit Antwerpen. ✱ Naast vrijheid – verhoopt of reeds begroet – waren er ook enkele vruchten die erom vragen vermeld te worden. Rob Faesen publiceerde bij de Amsterdamse uitgeverij Sijbbolet het essay 'Ontmoeting. Religie als relatie in christelijk perspectief'. Nicolas Standaert geeft leiding aan de ontwikkeling van KU Leuven Engage, een initiatief om het sociaal engagement van de universiteit te verbinden en te versterken, met een bijzondere aandacht voor de meest kwetsbaren. En Jos Moons maakte met Sim D'Hertefeld (van Kerknet) een online cursus '5 vaardigheden om echt te luisteren' waarvoor al meer dan 1.500 mensen zich inschreven.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

Op 19 mei, de eerste dag waarop onze kapster weer haar deuren opende, waren vijf van ons de eerste klanten. De opgelegde quarantaine werd ook bij ons verschillend beleefd: Leo De Weerdts is al die tijd naar zijn werk blijven gaan, Pieter-Paul Lembrechts en Jesuit Refugee Service Belgium denken na over het heropstarten van de bezoeken in de gesloten centra voor mensen zonder papieren. En Philip Debruyne overlegt met de parochieverantwoordelijken van Mechelen over de vraag hoe de liturgische diensten in de kerken weer op gang getrokken kunnen worden. Sinds 15 maart kan onze zondagse eucharistie op het internet gevolgd worden. We zijn in het bijzonder de technici dankbaar, die week na week vrijwillig zich vele uren hebben ingezet. ✱ Marc Lindeijer nam einde mei afscheid van de Bollandisten in Brussel. Sinds 1 juni is hij, naast docent en vormingsprefect aan de priester- en diakenopleiding Bovendonk, vicaris-generaal van het bisdom Breda. Monseigneur Lindeijer blijft lid van de gemeente van Leliëndaal, maar zal voortaan het grootste deel van zijn tijd in Nederland werkzaam zijn. Leo De Weerdts zal binnenkort Mechelen verlaten. Hij verhuist in augustus

tus naar de Maria Theresiastraat in Leuven. ✱ De thuisisolatie heeft ons geleerd te telewerken en te televergaderen. Met anderhalve meter afstand wel te verstaan.

NIJMEGEN

Aqua Viva

Wat een rare tijd maken wij toch door! Dat geldt voor ieder van ons. En dus ook voor dit huis. Inmiddels zijn de corona-maatregelen versoepeld. Er mag meer bezoek in huis komen, hoewel met bepaalde restricties. Wij mogen weer de hort op. Ook met bepaalde restricties. Die beperkingen hebben vooral te maken met het handhaven van die 1½ meter afstand. Maar wie in de stad komt bemerkt al snel dat daar maatschappelijk niet veel aandacht meer voor is. De nodige medewerkers van ons huis zijn op vakantie geweest, en binnenkort beginnen de scholen weer. We moeten afwachten wat dit allemaal voor consequenties heeft. Tot nu toe hebben wij het virus buiten de deur kunnen houden, en wij hopen dat dit zo blijft. Wij zullen het gaan zien.

✱ In huis blijven wij in ieder geval de 1½ meter afstand in acht nemen. Dat merken wij bijvoorbeeld in de aula. De gebruikelijke activiteiten daar zijn wat aangepast. Geen concerten of sprekers van buiten. Alleen films en documentaires. Die zijn gelukkig interessant genoeg, en trekken een trouw publiek.

✱ Ook bij de feesten in huis zijn er consequenties vanwege de coronacrisis. Wij merkten het bij de viering van het feest van Ignatius en voor de jubilea die wij op die dag mee vierden. Ernst Bolsius, Nies van Lier en Haye van der Meer vierden dat zij 60 jaar priester zijn. Er konden geen gasten van buiten bij zijn. Wij waren onder elkaar, én met inachtneming van gepaste afstand. Het feest begon op de gebruikelijke koffietijd met gebak. Wij hadden voor die dag de andere bewoners uit de kapel 'verbannen', zodat wij met alle jezuïeten samen de mis konden vieren. Het werd een mooie en inspirerende viering. Jan Bentvelzen hield een preek, waarin hij ook de drie jubilarissen en hun apostolische inzet recht deed. En daarna gingen wij aan tafel. De koks hadden weer hun uiterste best gedaan. Met een uitstekend feestmaal en een goed glas wijn, brachten wij moeiteloos ruim anderhalf uur een gezellige tijd met elkaar door. Het maakte weer eens duidelijk, hoeveel steun

wij hebben in deze vreemde tijden aan het feit dat wij met elkaar een gemeenschap kunnen vormen. Soms lijkt dat allemaal heel vanzelfsprekend. Maar op dit soort feestelijke momenten blijkt toch maar weer wat een geschenk het is. ✱ Niet erg zichtbaar in het dagelijkse leven van onze gemeenschap (en gelukkig maar) is het bestuurlijke werk voor de Stichting Jan Berchmans. Daar is de laatste maanden behoorlijk wat in gebeurd. Er zijn mensen in het bestuur toegetreden, die ervaring elders in zorgland hebben met het besturen van instellingen als de onze. Het werk van het bestuur is daarmee geprofessionaliseerd, en een van de consequenties daarvan is dat er in de laatste maand een bestuursonderzoek is geweest naar het reilen en zeilen van onze organisatie. Daarover volgt later vast meer informatie. ✱ Maar voor de rest kabbelt het leven rustig bij ons door. Met de temperaturen waarvan wij in de afgelopen weken hebben mogen genieten, is het ook wel zo verstandig om dat kabbelen rustig te laten geschieden. Een tropenrooster was geboden. Een enkeling geniet daarvan. Voor menigeen mag het een tandje minder. Maar zomers was het wel.

Help JRS in Beiroet weer opbouwen
Jesuit Refugee Service (JRS) heeft in Beiroet een sociaal centrum en school waar ze op weg gaan met de meest kwetsbaren van de samenleving: de vluchtelingen.
De explosie in Beiroet van 4 augustus heeft de school en het sociaal centrum van Jesuit Refugee Service zwaar beschadigd.

JRS International, met basis in Rome, en de verschillende afdelingen van JRS wereldwijd, waaronder ook JRS Belgium, startten een doneeractie voor Beiroet en vragen dringend financiële steun. Helpt u mee?

U kan steunen via deze link:
<https://jrs.net/en/donate>

Pierre Favre – een nieuw opleidingshuis in Leuven

De KU Leuven staat bovenaan de ranglijst van katholieke universiteiten wereldwijd. Geen wonder dat er al honderden jaren jezuïeten studeren uit binnen- en buitenland. Ook geven vier jezuïeten uit onze Regio er op dit moment les. De Orde was – in de persoon van econoom pater Walter Devos – lang op zoek naar nieuwe huisvesting in een groot pand in de binnenstad. Die werd gevonden op de Maria Theresiastraat 92 in het centrum van Leuven, vlakbij het station. Na twee jaren van verbouwen en herinrichten is het huis klaar. Professor Rob Faesen is er de nieuwe overste en Wouter Blesgraaf minister. De eerste lichting huisgenoten komt uit Spanje (2), Nederland (2), Vlaanderen (4), India (2) en Nigeria (1). De naaste burens op nummer 94 zijn zusters Benedictinessen. Tien deuren verder is de kleine gevangenis van Leuven. Eén van de projecten naast studeren en doceren is pastoraat onder gedetineerden en onderzoek naar het effect van detentie. De locatie is dus ideaal. Bij de verbouwing is sterk gelet op de milieueffecten: op het dak staan zonnepanelen, het is zeer goed geïsoleerd en het regenwater wordt opgevangen en gebruikt voor het spoelen van de toiletten.

Op de Windmolenveldstraat (huis Lessius) woont een kleinere groep van zeven jezuïeten, eveneens een mengeling van studenten en docenten, met zes verschillende paspoorten.

De keuken is gesitueerd in de nieuwe aanbouw

Voorgevel van Maria Theresiastraat 92 in Leuven

De monumentale hal

De jezuïeten in Antwerpen: een geschiedenis

In vergelijking met twintig jaar geleden zijn er veel minder jezuïeten actief in Antwerpen. In de huidige gemeenschap wonen negen Vlaamse en Nederlandse jezuïeten. Hier bevindt zich ook het regionale bestuur, en het economaat van de regio Europese Lage Landen (ELC) van de Sociëteit. Naast een terugblik ligt het accent in dit artikel op de nieuwe zending, en de grote verscheidenheid aan activiteiten.

Geschiedenis

In het jaar 1562 vestigden de eerste jezuïeten zich in Antwerpen, en zij startten snel met het bouwen van een kerk. In 1622 werd de Sint-Carolus Borromeuskerk, oorspronkelijk de Sint-Ignatiuskerk, ingewijd aan het huidige Hendrik Conscienceplein. Daaraan grensde ook hun college.

In een recent verleden hadden de jezuïeten in Antwerpen eigen projecten zoals van 1852-2002 de UFSIA (Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen), het Onze-Lieve-Vrouwecollege op de Frankrijklei gestart in 1875, het Xaveriuscollege in Borgerhout gestart in 1935 en het Ruusbroecgenootschap, opgericht in 1925 en sinds 2003 deel van de universiteit. Het genootschap blijft zich toeleggen op de wetenschappelijke studie van de geschiedenis van de spiritualiteit in de Lage Landen.

De jezuïeten verlieten vorig jaar hun huis aan de Graanmarkt. Enkele van hen verhuisden naar het Woonzorgcentrum 'Capenberg' in Boechout, waar nu een achttal medebroeders verblijft. Thans blijft er in Antwerpen nog één leefgemeenschap in twee aan elkaar grenzende huizen aan de Prinsstraat (huis Romero), en aan de Grote Kauwenberg (huis Loyola). Deze plek is niet toevallig gekozen. Ze is gelegen naast wat eerst de Handelshogeschool Sint-Ignatius was en daarna de UFSIA, waaraan een grote gemeenschap van jezuïeten was verbonden. De UFSIA is opgegaan in de Universiteit Antwerpen.

De huidige gemeenschap telt negen jezuïeten, vijf Vlamingen en vier Nederlanders. Hun belangrijkste taak is het bestuur van de 140 Vlaamse en Nederlandse jezuïeten, verspreid als die zijn over negen gemeenschappen in Vlaanderen en Nederland. Deze interne dienst behelst ook de dienst van de financiën en ondersteunt de Vlaamse en Nederlandse missionarissen in Libanon, Egypte, India, Congo en Indonesië.

Een nieuwe zending

Onlangs werd wereldwijd de zending van de jezuïeten opnieuw gedefinieerd in vier Apostolische Prioriteiten. De eerste daarvan is de mensen helpen om God te zoeken en te vinden. Dat punt is voor de man in de straat niet evident, maar vormt de kern van de jezuïtische roeping.

Het tweede punt betreft de nabijheid zoeken van mensen die gemarginaliseerd zijn, zoals vluchtelingen en daklozen. Het project 'Onze Dokken' was daarmee nauw verbonden. Het was een huis in de Londenstraat waar meer dan vijftig jaar buurtwerk werd gedaan, toen het Eilandje nog geen hippe buurt was. De namen van pater Bellens en pater Theo Fonteyn zijn verbonden aan dit project. Tot de coronacrisis bezocht pater Theo Fonteyn iedere dag personen die hij daar had leren kennen. De jezuïeten steunen natuurlijk ook de Jesuit Refugee Service (JRS).

Een derde punt is optrekken met de jeugd. Eén pater werkt in de begeleiding van de leerlingen van de zeventien Vlaamse ignatiaanse scholen, en in de vorming van hun leraren. Elk jaar komen er nieuwe leraren in de colleges en vaak hebben die nog nooit gehoord van Ignatius van Loyola, de stichter van de jezuïeten, en van zijn spiritualiteit. Aan hen wordt een vormingsprogramma geboden. In Nederland gaat bijzondere aandacht naar het Stanislascollege in Delft.

Het vierde punt betreft de zorg voor het milieu, wat zich onlangs nog (op bescheiden wijze) concreteerde in de plaatsing van een zonneboiler op

edenis van bijna 400 jaar.

Tuin van gemeenschap Romero in Antwerpen

het dak van het huis in de Prinsstraat en in het plaatsen van een stopcontact voor het opladen van elektrische auto's.

Grote verscheidenheid aan activiteiten

De Antwerpse jezuïeten zijn volop betrokken bij het Universitair Centrum Sint-Ignatius Antwerpen (UCSIA), een vormingscentrum dat autonoom is maar aanleunt bij de Universiteit. Pater Luk Arts, 92 jaar, is onvermoeibaar als aalmoezenier van de oud-leerlingen van het Onze-Lieve-Vrouwecollege. Ondanks zijn leeftijd fietst hij door de stad en ontmoet op elke straathoek oud-leerlingen. Hij trouwt, doopt en begraaft ze.

Enkele paters zijn in het weekend actief in verschillende parochies. De belangrijkste plaatsen waar zij hun medewerking verlenen zijn de Sint-Carolus Borromeuskerk, de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal, de Sint-Michielskerk aan de Amerikalei en de parochie van 's-Gravenwezel. Af en toe staat er een jezuïet achter het altaar in de Sint-Pauluskerk of in de Xaveriuskerk in Borgerhout.

Voorgevel
Sint-Carolus
Borromeuskerk in
Antwerpen

Verschillende jezuïeten en lekenmedewerkers zetten zich in op het vlak van geestelijke begeleiding. Dat gebeurt in individuele gesprekken en in retraites in de Oude Abdij in Drongen. Vele mensen zoeken bijstand om te leren bidden en om levenskeuzes te maken. De ignatiaanse spiritualiteit spreekt in dit verband over 'de onderscheiding van de geesten'. Paters en medewerkers bieden begeleiding bij de grote levenskeuzes die ieder moet maken. Die keuzes worden niet bepaald door veel regels maar veeleer door het afwegen van bewegingen in het gevoelsleven. Er gaat dus een zoektocht aan vooraf, waarbij een innerlijk kompas hoort dat vooraf zuiver afgesteld moet worden. De paus heeft zijn medebroeders jezuïeten gevraagd, om overal in de kerk te helpen bij het beoefenen van die onderscheiding.

Tenslotte is er het tijdschrift *Cardoner* dat al vijftientwintig jaar lang drie keer per jaar verschijnt met bijdragen over de ignatiaanse spiritualiteit. Het wordt samengesteld, opgemaakt en verzonden vanuit het huis in de Prinsstraat. De inhoud staat integraal op internet. U kunt het gratis lezen op:

www.cardoner.eu.

Colette Baisier

Dit is een verkorte en bewerkte versie van een artikel dat verscheen in de editie Antwerpen-Centrum van Kerk en Leven, het parochieblad van 27 mei 2020.

Pater Adolfo Nicolás
(1936-2020)

Op 20 mei 2020 overleed in Tokyo pater Adolfo Nicolás SJ. Van 2008 tot 2016 was hij de 30ste algemeen overste van de Sociëteit van Jezus, als opvolger van de Nederlandse pater Peter-Hans Kolvenbach. Adolfo Nicolás Pachón werd op 29 april 1936 in Villamuriel de Cerrato in Spanje geboren. De politieke omwentelingen van die tijd, dwongen zijn familie om hun streek van herkomst te verlaten en vaak te verhuizen. Adolfo bracht een groot deel van zijn jeugd door in Barcelona. Door zijn broer werd hij in contact gebracht met de jezuïeten, en ging hij naar een jezuïetenschool in Madrid. Het leven van pater Nicolás is verbonden met Azië. Hij trad toe tot de Sociëteit van Jezus in Spanje, in het noviciaat van Aranjuez (1953), maar werd uitgezonden naar de missie in Japan, waar hij zijn theologische studies vervolgde en op 17 maart 1967 in Tokyo tot priester werd gewijd. Hij promoveerde in de theologie aan de Gregoriaanse Universiteit in Rome, en doceerde vanaf 1971 systematische theologie aan de Sophia Universiteit in Tokyo. In 1978 verhuisde hij naar de Filipijnen, waar hij directeur werd van

het *East Asian Pastoral Institute* (EAPI), een pastoraal instituut dat verbonden is aan het Ateneo de Manila University, een functie die hij tot 1984 vervulde. Pater Nicolás was zes jaar (1993-1999) provinciaal overste van de jezuïeten in Japan, en werkte daarna onder arme Filipijnse en Aziatische migranten in Tokyo. Van nabij maakte hij hun moeilijke leefomstandigheden mee, waardoor zijn dienst aan de mensen in de

marge van de samenleving zijn belangrijkste missie werd. In 2004 werd hij opnieuw benoemd voor een bestuursfunctie in de jezuïetenorde, namelijk als moderator van de Conferentie van Oost-Azië en Oceanië. Op 19 januari 2008 werd hij op de 35ste Algemene Congregatie gekozen tot algemeen overste. In oktober 2016 trad pater Nicolás terug en werd hij opgevolgd door pater Arturo Sosa SJ. Pater Nicolás werd 84 jaar. 🕊️

Heer Jezus,

*Wat zag u in onze zwakke kanten,
dat u besloot om ons ondanks alles te roepen
om mee te werken in uw zending?*

*We danken u dat u ons hebt geroepen
en wij smeken u dat u niet uw belofte vergeet
dat u met ons zult zijn tot het einde der tijden.*

*Vaak krijgen we het gevoel
dat we de hele nacht tevergeefs gezwogen hebben,
waarbij we, misschien, vergeten dat u bij ons bent.*

*Wij vragen dat u uw aanwezigheid laat voelen
in ons leven en in ons werken:
vandaag, morgen, en in de toekomst die voor ons ligt.*

*Vervul ons leven met uw liefde,
ons leven dat we in uw dienst hebben gesteld.*

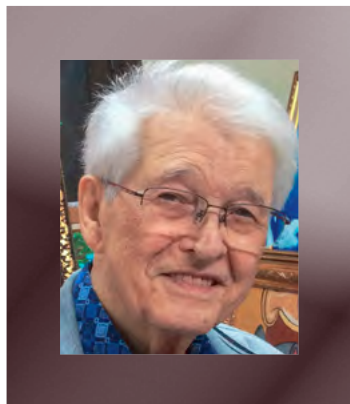
*Neem weg uit ons hart het egoïsme
dat altijd denkt aan wat 'van ons' is en 'van mij'
ten koste van compassie en van vreugde.*

*Verlicht ons verstand en ons hart, en vergeet niet
ons te laten lachen als de dingen niet gaan zoals we willen.
Geef dat wij ons elke avond en op onze levensavond
meer verbonden voelen met u, en beter in staat
om rondom ons telkens meer vreugde en meer hoop te ontdekken.*

*We vragen u dit alles vanuit onze werkelijkheid:
wij zijn zwakke en zondige mensen, maar wij zijn uw vrienden.*

Amen.

Adolfo Nicolás SJ

Pater Lambert van den Heuvel

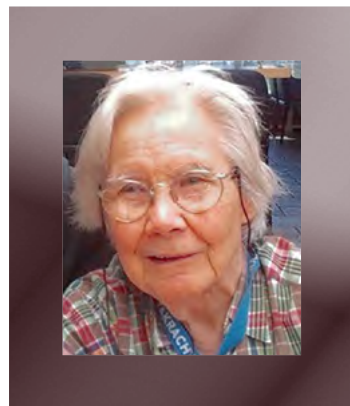
(1930-2020)

Lambertus Martinus van den Heuvel werd op 23 december 1930 geboren op de boerderij van zijn grootouders te Vorstenbosch (tegenwoordig gemeente Bernheze), als oudste in een gezin van tien kinderen. Na de oorlog ging hij naar het kleinseminarie van de paters Norbertijnen. Tijdens de geschiedenislessen hoorde hij daar over de jezuïeten, wat hem er toe bracht om in 1951 in te treden in die Orde. Een broer werd Witte Pater en werkte later in Oeganda. Al tijdens het noviciaat vertrok Lambert met enige co-novicen met het schip de Willem Ruys naar Indonesië. Daar maakte hij zijn noviciaat af in Giri Sonta, en bestudeerde hij de Javaanse taal en cultuur. Al spoedig stond hij bekend onder de Javaanse versie van zijn naam: Sugiri. Later nam hij ook de Indonesische nationaliteit aan. Drie jaar studeerde hij filosofie in Yogyakarta. Vervolgens werd hij leraar Latijn op het kleinseminarie in Mertoyudan, om daarna terug te gaan naar Yogyakarta om theologie te studeren. Op 31 juli 1964 werd hij in Yogyakarta priester gewijd door bisschop

Darmojuwono, die later de eerste Indonesische kardinaal zou worden. Tertiaat deed Lambert in Münster in 1966.

Terug in Indonesië werd Lambert pastor in de parochies Purbayan en Dirjadipuran in Surakarta. In 1977 vertrok hij naar Jakarta, waar hij de rest van zijn leven zou blijven. Eerder werd hij pastoor van de parochie Mangga Besar; de kerk was een voormalige ijsfabriek en de parochianen waren voornamelijk Chinese winkeliers en handelaren. Daar kwam hij in contact met de charismatische beweging, en hij zag al spoedig de potentie daarvan voor de participatie van de leken in het leven van de kerk. Niet alleen in de liturgie, waar de preek vaak werd vervangen door het getuigenis van de aanwezige gelovigen, maar ook door cursussen en trainingen in catechese programma's, 'joyful discovery' retraites, seminars over persoonlijke heling en Bijbelstudies, die het geloof zeer persoonlijk maakten. De charismatische beweging werd door de bisschoppen met argusogen bekeken, zeker toen een groep zich van de katholieke kerk afscheidde en overging naar de Bethelkerk die daar veel sympathieker tegenover staat. In romo Sugiri vond de bisschop van Jakarta een geschikte moderator voor de charismatische beweging. Vanuit zijn ignatiaanse spiritualiteit maakte hij onderscheid tussen de genaderijke invloed van de Heilige Geest, en de dwaalgeesten van esoterie en kwakzalverij. Gedurende twaalf jaar heeft hij deze taak met hart en ziel vervuld. Niet alleen in Jakarta, maar in de hele archipel heeft hij cursussen, seminars en workshops gegeven, en in ieder diocees een secretariaat opgericht. In 1995 verhuisde Lambert naar de

kathedraal van Jakarta, en in 2004 werd hij pastoor van de Theresia-parochie in de welvarende wijk Menteng. Ook na zijn emeritaat bleef hij wonen in de pastorie van die parochie en bleef hij pastoraal actief. De laatste jaren van zijn leven was hij een gedreven schilder. Ruim 300 schilderijen kwamen er van zijn hand. Zijn grote voorbeeld daarbij was de zestiende-eeuwse jezuïet Jerónimo Nadal, die bijbelse gravures gebruikte voor zijn prediking. Ook Lambert schilderde voornamelijk bijbelse taferelen. Op 11 juni 2020 stierf Lambert in het Abdi Waluyo ziekenhuis in Jakarta; de volgende dag werd hij gecremeerd. De as werd bijgezet op het jezuïetenkerkhof van Giri Sonta, Ungaran. ☩

Netty van Lawick van Pabst

(1928-2020)

In Den Haag overleed op 18 juni 2020 mevrouw Mary Ernestine ('Netty') van Lawick van Pabst. Zij was 91 jaar. Zij werd geboren in Semarang waar haar vader als gynaecoloog verbonden was aan het Elisabeth Ziekenhuis. Daarnaast had hij een privékliniek. Na de Japanse bezetting verliet zij Nederlands-Indië om in Leiden medicijnen te gaan studeren.

Zij specialiseerde zich in de interne geneeskunde en legde zich vooral toe op de behandeling van diabetes. Zij was de eerste vrouwelijke internist in Nederland. Zij bleef ongehuwd, maar had een intense belangstelling voor de kinderen van haar broers en zus. Uiteindelijk kwam zij te werken in het katholieke Sint-Hippolytus ziekenhuis in Delft, dat later zou opgaan in het Reinier de Graaf Gasthuis.

Zij bouwde zich een mooi huis, dat in allerlei opzichten 'Indisch' aandeed op een vrij kavel in een nieuwbouwwijk in Delft-Zuid. Zij schonk het huis, en veel van haar bezittingen die zich daarin bevonden, aan de Nederlandse Jezuiten lange tijd voor haar dood. In 2018 werd het voor haar onmogelijk

alleen in het huis te blijven wonen, en verhuisde ze naar het verzorgingshuis Oostduin in Den Haag. Samen met de familie en haar mantelzorgster Sonja Kampf werd het huis leeggehaald. Een onvoorstelbare hoeveelheid boeken kwam tevoorschijn, waaronder zeer veel moderne theologische literatuur. Boeken die zij allemaal had gelezen. Overal stonden bescheiden potlooppstreepjes, vraagtekens of uitroepetekens.

In Delft bezocht zij dagelijks de Sint Stanislas kapel nabij het gelijknamige college. Zij was een theologisch begaafde, spirituele en nederige vrouw. Eenvoudig en toegewijd. Je zou denken dat zo'n vrouw zou toetreden als lid tot de Ridderorde van het Heilig Graf, om

maar te zwijgen van de Ridderorde van Malta, waar zij op grond van haar afkomst uit een oud Gelders geslacht zondermeer toegang zou hebben gehad. Liever luisterde zij op zondag naar een preek van een pater franciscaan of kerkte zij bij een kritische gemeente, bijvoorbeeld in de Sint-Hippolytus kapel. Daar vond ook de uitvaart plaats op 26 juni. De pastoor die er preekte, en vaak van haar een brief met theologische commentaar ontving, vierde de Mis van de Verrijzenis. Vooraf had zij bepaald dat er slechts over Jezus Christus mocht worden gesproken, niet over haar. Ze blijft in ons hart. Deze benefactor van de Sociëteit. ✞

ACTUALITEITEN

'Living Stones'

Kunst in de kerk – plek van apostolaat

Van 23 juli tot 1 augustus was een groep jongeren van *Living Stones* te gast in de jezuïetengemeenschap en het Ignatiushuis in Amsterdam. Het rijke interieur en de artistieke schoonheid van de naastgelegen Krijtbergkerk stelde de groep in staat om haar apostolische activiteit uit te voeren. Een verslag van Rita Prota, lid van de gemeenschap in Rome.

Living Stones is een gemeenschap van jonge mensen, die ontstaan is uit het verlangen om het Evangelie te verkondigen, door het geven van gratis rondleidingen op plaatsen van christelijke kunst. De kerk is daar een uitgelezen plek voor. Deze gratis dienst aan anderen is verankerd in gebed, dat geïnspireerd is door de Geestelijke Oefeningen van Ignatius van Loyola.

De 'Living Stones'-gemeenschappen zijn autonoom, maar te herkennen aan een onderscheidende manier van leven met als belangrijkste kenmerken het gebed, het intensieve gemeenschapsleven, de

mystagogische begeleiding van de bezoeker, een sobere levensstijl, de aandacht voor de armen en kinderen, en het feit dat hun dienstverlening volledig gratis is. Geïnspireerd door Ignatius' wens om bedieningen uit te voeren, zonder dat daar een vergoeding tegenover staat. Want in feite is de verkondiging van het geloof, de verkondiging van de generositeit van God. Dat kan alleen maar gratis.

Een geestelijke oefening in de praktijk

De activiteit in Amsterdam werd als een geestelijke oefening in de praktijk beschouwd, die met gebed begint en tot gebed leidt.

Het interieur van de Krijtbergkerk nodigt uit tot gesprek.

nr. 63 herfst 2020

De groep 'Living Stones' met begeleiders.

De dienst begint altijd met wachten. De wachttijd is bedoeld als een moment waarin de vrijwilliger de Heer om genade vraagt: "Heer, wat wilt U dat ik zeg tegen degene die komt?" Dit moment van voorbereiden op de bezoeker, wordt gevolgd door het verwelkomen en het geven van de eigenlijke rondleiding.

Aan het einde nodigt de vrijwilliger de bezoeker uit tot een moment van stilte, in een speciaal daarvoor

ingerichte gebedshoek in de kerk. De bezoeker kan daar rustig verblijven, begeleid door zang van één van de Living Stones. De vrijwilliger zelf heeft de gelegenheid te reflecteren op de opgedane ervaring door te vragen: "Heer, wat heeft U via deze persoon tegen mij willen zeggen?" Hij bidt voor de persoon die voor die korte tijd aan hem was toevertrouwd door hem terug te geven aan de Heer.

Het verlangen

We zijn dankbaar voor deze tijd in Amsterdam, waar we hebben kunnen ervaren hoe het hart van deze stad - net als het hart van ieder mens - een diep verlangen heeft naar schoonheid, dat gevoeld moet worden. We hebben ook ervaren hoe de ontmoeting met schoonheid iemands hart kan raken en naar een kinderlijke verwondering voert. Door hen de schoonheid van het interieur en het gebouw te tonen, lieten we de mensen, al is het maar voor een klein moment, terugkeren naar hun kindertijd. "Als je je niet bekeert en als kinderen wordt, zul je het koninkrijk der hemelen niet binnengaan."

Rita Prota (Living Stones Rome)

<http://www.pietre-vive.org/>

AVONTUUR VAN DE STILTE - deel 1

16-18 oktober 2020

Een weekend op adem komen in rust en stilte, met inspiratie uit de ignatiaanse gebedstraditie.

Zoek je een weekend stilte en rust? Verlang je de weg te vinden naar jezelf en naar God? In de Oude Abdij van Drongen gun je jezelf de tijd om stil te vallen en wat te bidden. Bidden kan helpen om meer en intenser te leven; je kan het leren. Gedurende dit weekend zal Ignatius van Loyola onze leermeester zijn.

PRAKTISCH

Begeleiding: Nikolaas Sintobin SJ, internetpastor, en Hilde Van Linden, geestelijk begeleider, zijn medewerkers van het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit in Amsterdam

Data:

Van vrijdag 16 oktober 2020 - 19.30 uur (we voorzien geen avondmaal)
tot zondag 18 oktober 2020 - 14.00 uur (na het middagen)

Plaats:

Oude Abdij Drongen, Drongenplein 26-27, B-9031 Drongen - België

Info:

https://www.oudeabdij.be/avontuur_1.html

MET BEELDEN OP VERHAAL KOMEN

4-8 november 2020

Hedendaagse films, Bijbelverhalen en je eigen leven vormen het kruispunt van verstillig, reflectie en gebed.

Deze vierdaagse begint met een avondmaal op woensdag en eindigt na een warm middagmaal op zondag.

Iedere avond bekijken we een film. We maken vooraf de titels niet bekend, om te voorkomen dat voorkennis de verwondering en de openheid in de weg staan. Aangezien het niet gaat om filmanalyse is er geen voor- en nabespreking. Na elke film krijgt eenieder de tijd voor persoonlijke bezinning en gebed. Daarnaast worden enkele Bijbelverhalen aangereikt die jou, in combinatie met de filmscènes, tot een dieper contact met God kunnen brengen. Voor wie dit verlangt, worden enkele tips gegeven over hoe te bidden. Het hele programma en de maaltijden vinden plaats in stilte.

PRAKTISCH

Begeleiders:

Leo De Weerd SJ, hoofdaalmoezenier van de gevangenis in Vlaanderen.
Nadia Rogatska, ziekenhuispastor en geestelijk begeleider
Nikolaas Sintobin SJ, internetpastor en medewerker van het Platform ignatiaanse spiritualiteit
Hilde Van Linden, geestelijk begeleider en medewerker Platform ignatiaanse spiritualiteit

Data:

Van vrijdag 4 november (18.00 uur) tot zondag 8 november 2020 (13.30 uur)

Plaats:

Oude Abdij Drongen, Drongenplein 26-27, 9031 Drongen - België

Info: <https://www.oudeabdij.be/go-en-film.html>

VERWENWEEKEND

11-13 december 2020

Bezinning, rust, beweging en ontmoeting

Gun je jezelf enkele dagen van stilvallen, verdieping, inspirerende ontmoetingen? Laat je je verwennen door een lege agenda, door vriendschap

en door God? Dit weekend biedt je de gelegenheid om, vóór de drukte van de eindejaarsfeesten, een paar dagen rust te nemen. Zo komen we even terug bij onszelf, bij elkaar en bij God.

We bieden een programma aan waaruit jij kiest wat je deugd doet. In het programma zitten o.a. geleide meditatie, yoga, lezingen met creatieve verwerking of uitwisseling, gezellig tafelen.

PRAKTISCH

Data:

Van vrijdag 11 december (18.00 uur) tot zondag 13 december 2020 (14.00 uur)

Plaats:

Oude Abdij Drongen, Drongenplein 26, 9031 Drongen – België

Info:

<https://www.oudeabdij.be/verwenweekend.html>

TERUGBLIK

27-30 december 2020

Ignatiaanse retraite met inspirerende impulsen, uitwisseling, stille tijd om je jaar af te ronden.

Wil je in deze vaak hectische periode tijd maken om terug te kijken op het voorbijge jaar of op een voorbijge periode? Wil je graag met hoofd én hart kijken en luisteren naar wat wezenlijk is in je leven?

Tussen Kerstmis en Nieuwjaar bieden we jou de stilte en de schoonheid van de abdij en haar omgeving aan om zowel individueel als samen met de groep stil te vallen. Je krijgt opdrachten, reflectievragen, inspirerende Bijbelteksten of filmfragmenten. Je zoekt de stilte op voor de verwerking. Soms is er uitwisseling met andere deelnemers en krijg je inspiratie door hun kijk of levenservaring. Ben je graag actief met potlood,

verf of ander materiaal, dan kun je in de stilte ook zo aan de slag. Er is ook ruimte voor geestelijke begeleiding.

Sommige programmaonderdelen verlopen in stilte, andere niet. Bij de maaltijden wordt niet gepraat: er is achtergrondmuziek of gewoon stilte.

PRAKTISCH

Begeleiders:

Hilde Van Linden, geestelijk begeleider en medewerker van het Platform ignatiaanse spiritualiteit
Hilde Pex, begeleider Geestelijke Oefeningen

Data:

Zondag 27 december (10.00 uur) tot woensdag 30 december 2020 (16.00 uur)

Plaats:

Oude Abdij Drongen, Drongenplein 26-27, 9031 Drongen – België

Info:

<https://www.oudeabdij.be/terugblik-retraite.html>

Het Universitair Centrum Sint-Ignatius Antwerpen (UCSIA) komt voort uit de vroegere jezuïeteninstelling UFSIA. Het is een onafhankelijke vereniging zonder winstgevend doel. De vereniging werd opgericht door leden van de Sociëteit van Jezus en van de vroegere UFSIA, met als doel in de Antwerpse regio de traditie verder te zetten van een jezuïtisch universitair project, dat is toegespitst op thema's die bijzonder gestalte geven aan de christelijke levensvisie.

Het centrum wil bijdragen tot meer sociale rechtvaardigheid en een betere samenleving door onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en academisch onderzoek. We hebben de ambitie om hét referentiecentrum te worden waar het rijke intellectuele, spirituele en pedagogische erfgoed van de jezuïeten in Antwerpen levendig wordt gehouden.

Voor activiteiten en de kalender van UCSIA zie:

<https://ucsia.org/home/kalender/>

“Het is belangrijk om onze jongeren te leren reflecteren over wat hen beweegt. Nu meer dan ooit, is het essentieel om hen te leren kijken naar de geest van de wet, voorbij enkel de geboden en verboden. Enkel zo kunnen ze leren dat samen met en voor een ander leven hen gelukkig kan maken.”

Anne-Sophie De Decker
directeur Sint-Jan Berchmanscollege
(secundair)

Jezuïeten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.